Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САРДАҺА

ССКП Саха АССР Өлөөн ороҥуонунааҕы комитетын уонна үлэһиттэр депутаттарын ороҥуоннааҕы Советын органа

Тахсара 1-гы с.

№ 6 (6)
1954 с.
Бэс ыйын
25
күнэ
Бээтинсэ

Тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ! Общественнай сүөһү иитиитин бары дьаһалларынан сайыннарыҥ, сүөһү ахсаана түргэн тэтимнээхтик элбиирин ситиһиҥ, кини аһын-үөлүн быһаарыылаахтык үрдэтиҥ! Аһылык бөҕө базатын тэрийэр иһин охсуһуҥ, сүөһү турар сирдэрин түргэнник тутуҥ!

ОТ ХОМУУРУН ТЭРЭЭҺИННЭЭХТИК ЫЫТЫАХХА

Сүөһү иитиитин сайыннарыыга уонна кини бородуукуйатын бөлөрөтүн үрдэтиигэ сүөһү аһылыгынан толору хааччыйыы, кини аһылыгын тупсарыы бөҥнуруоһа быһаарар суолталаах. Олох эрээри ороҥуон үгүс колхозтара сылтан сыл аайы сүөһүлэрин аһылыгынан толору хаачыйбаттар.

Ааспыт сылга ороҥуон үрдүгэр оттоһуун государственнай планнаах сыгыах 80 бырыһыан түмүллүбүта. Ороҥуон үгүс колхозтара: «Победа», Сталин аатынан, «Ленин суола», «Коммунизм» колхозтар оттоһун быдаҥнаах ыраах ыраах ааҕыларынан толорботохторо. Маны сэргэ оттоһуут оту уугаллары, сытыты, күһүн от хаҥдарыйбытын кэнэ оттоһун, онон сүөһүнү качеслвата суох аһылыгынан хааччыйыы түбэлтэлэрэ сорох колхозтарга тахаарыллыбыта. Сталин аатынан колхозка (урукку пред. т. Сафронов) оту үлүнньэрэн кээмэйтэн государстваны албынаабыта. «Эйик» колхоз (пред. т. Степанов) сылаан туһаммакка тахсыбыстыгар. Сүөһүнү аһылыгынан толору хааччыйбатахтан уонна качеслвата суох отуран аһаныт түмүгэр быйылгы кыстыкка ыпах, сылгы сүөһү ырыта, дьүөйүнтэ, ардах ыарыыта ыалдьан өлүүтэ тахса турар. Ыпахтан үүтү ылыы олус намыһах, ыпахтар тэрбэстоһуннара, кытараабыннара олус маассабай. Дьэ ол иһин ыпах, сылгы сүөһү колхозтарга үрдүк дохуоту биэрэр производства бөҕөр салаатынан буолуута ситиһиллэ илик.

Ороҥуон үгүс колхозтарын, нэһилиэктэрин, партийнай тэрилтэлэрин салайааччылара аастыт дылга тахсыбыт бөдөҥ итэҕэстэртэн сөпкөөх түмүү оногостуммакка баччаагыга дылы быйылгы дыллаах сүөһү аһылыгын бэлэмнээһигэ ханык даҕаны бэлэмнээхтик олороллор. Ходуһа сирин кэҥэтии, ыраастааһын, күөллэри хоруу үгүс колхозтарга ыытыллыбата.

ССРС Министрдэрин Совета уонна ССКП КК колхозтарга уонна совхозтарга сүөһү аһылыгынан толору хааччыйыыны, итиитэн сүөһү иитиитин сайыннарыы уонна кини продуктивнаһын үрдэтии, былаанын толоруу тутулуктаах буоларын саная тураннар, колхозтар правлениелэрин, МТС-тар уонна совхозтар директордарын, советскай, партийнай органнар иннилэригэр сүүкэн суолталаах государственнай сорук быһыытынан туруораллар. Бу соругу толоруу бөҕөнгө ороҥуоммут колхозтарын советтарын уонна партийнай тэрилтэлэрин халбаҥнаабат бөҕөр эбээһинэстэринэн буолар.

От хомуура кылгас болдьохтоох ыытыллар былдьаһыктаах үлэ. От оттоохунун болдьоҕо бөҕөнгө ороҥуоммут усулуобуйатыгар бэрт кылгас бириэмэлээх. Бу кылгас бириэмэни сатабыллаахтык туһаныахха уонна үлэни үчүгэй тэрээһиннээхтик ыытыахха наада. Ол иннитэн эрдэттэн бэлэмнэнии үлэ барыахтаах. Туох баар бэлэмнэнии үлэ: оттуур сирдэри, отчуттары бригээдэлэрин састаабын сүүмэрдээһин, кинилэр рабочай былаанларын оногоруу, наадалаах инвентардарынан (хотуурдарынан, кыраабылларынан, атырдьахтарынан) хааччыйыы от ыйын 5 күнүгэр дылыбүтэриллиэхтээх.

Бары хотууруҥнан охсуу үлэтэ от ыйын 10 күнүн аһарбакка тэрийиллиэхтээх. Охсуллубут от куурда да бугулланан уонна көбөнөллөн иһэрин олохтоноллуохтаах. Ааспыт дылга баарын курдук, уу ылар сиригэр уонна ардахтан сытыйар курдук оту кэбиһии таһаарыллыа суохтаах.

Колхозтарга баар от оттуур инвентардар, массыынналар өрөмүөнэн хайаан даҕаны үлэлиилэрин ситиһиллиэхтээх. Биһиги ороҥуоммутугар элбэх кыра-кыра, ойум-сойум от үүнэр учаастакалара бааллар. Итинник сирдэри булан колхозтаахтар бирдиилээн сылдьан оттоһуннарын тэрийиллиэхтээх.

Саха АССР Министрдэрин Советынан уонна ССКП Обкомун бюротунан оногоһуллубут оттоһун сэруоктарыгар олоҕуран, ороҥуон климатическай усулуобуйатын учуоттаан оногоһуллубут от охсуутун, кэбиһиитин уонна сиилэстээһин графига хайаан даҕаны тутуһуллуохтаах.

Бары колхозтар, советтар, партийнай тэрилтэлэр салайааччылара 1954 с. сайын сүөһү аһылыгын соҕутуоналаах аһыгыга бэлэмнэнии үлэҕэ баар итэҕэстэри кылгас бириэмэ иһигэр туоратан туран, от оттоһунун уонна сиилэстээһин государственнай былаанын толороруну, аһара толороруну хааччыйыахтаахтар. Итинэн сылгы, ыпах сүөһү үчүгэй качествалаах аһылыгынан толору хааччыллан инникитин сайдар, бородуукуйата элбиир, үрдүк дохуоту биэрэр усулуобуйата тэриллиэхтээх.

Партийнай тэрилтэлэр от оттоһунугар үлэлиир колхозтаахтар ортолоругар политическай—маассабай үлэни күүскэ туруоран, социалистическайдыы көҕүтүһүүну тэнитэн, сүөһү аһылыгын бэлэмнээһин государственнай былаанын толороллорун уонна аһара толороллорун ситиһиэҕиҥ!

ССРС ЭРГИЭНИН МИНИСТЕРСТВАТЫГАР

Испиири атыылааһыны бэрээдэктиир туһунан

Сорох куораттарга эргиэн тэрилтэлэрэ, нэһилиэнньэ интэриэһин уонна культурнай эргиэн көрдөбүлләрин кытта аахсыбакка туран, нэһилиэнньэҕэ утаҕы, мороженнайы, оҕуруот аһын атыылыыр аналлаах ларектары, палаткалары уонна киоскалары үгүс өттүгэр арыгыны уонна арыгы оногоһуктарын ааһан иһэн иһэргэ атыылыырга туһаналлар. Предприятиелар остолобуйдарыгар уонна буфеттарыгар иһэргэ арыгыны уонна арыгы оногоһуктарын атыылааһын курдук сөбө суох быһыылар бааллар. Аһыыр (утаҕы ханнарар) саалаларга арыгыны атыылааһын сыыһа олохтоммут.

ССРС Эргиэнин министерствата маннык практика советскай эргиэни киртитэр, государство интэриэһигэр утарар уонна нэһилиэнньэ сокуоннайдык абааһы көрүүтүн үөскэтэр диэн бэлиитээтэ.

1954 сыл бэс ыйын 1 күнүгэр диэри ларектар, палаткалар, киоскалар уонна буфеттар сеттэрин хаттаан көрөллөрүгэр уонна итиэргэ арыгы оногоһуктарын ааһан иһэн иһэргэ атыылааһыны тохтотоллоругар республикалар эргиэнигэ министэрдэрин, эргиэн уобаластааҕы уонна куораттааҕы салааларын сэбиэдиссэйдэрин, ССРС Эргиэнин министерстватын кылаабынай управлениелэрин начаалынныыктарын сорудахтанна; чугастааҕы маҕаһыына суох предприятиеларга, эргиэн куораттааҕы салаатын көҥүллээһиннэн эрэ, сорох спирдэргэ арыгы атыылаһан илдьэргэ эрэ көҥүллэниэхтээх.

Фабрикалар, заводтар, үөрэх заведениелэрин, оҕо учреждениелэрин, баланыыссалар уонна кулуптар аттыларыгар баар закусочнайдарга уонна розница кыра сеттэригэр арыгыны уонна арыгы оногоһуктарынан эргиниини көҥүллэммэт.

ССРС Эргиэнин министерствата предприятиелар уонна учреждениелар остолобуйдарыгар, буфеттарыгар, вокзал площадтарыныаҕы ларектарга уонна киоскаларга, ону тэҥэ аһыыр (утаҕы ханнарар) саалаларга арыгыны уонна арыгы оногоһуктарын ааһан иһэн иһэргэ даҕаны уонна илдьэ барарга даҕаны атыылаһыыны ууратарга эбээһинэстээтэ.

(«Советская Торговля» хаһыат 1954 с. ыам ыйын 25 күнүнээҕи нүөмэриттэн).

РАЙСОВЕТ ИСПОЛКОМУГАР

Ороҥуоҥҥа испиири атыылааһыны бэрээдэктиир туһунан

ССРС Эргиэнин уонна Саха АССР Эргиэнин министерстволарын «Испиири атыылааһыны бэрээдэктиир туһунан» бирикээстэригэр олоҕуран, райсовет исполкомун дьаһалынан кэлэр өттүгэр ороҥуоннай остолобуйга субуота киэһээттэн, баскыһыанньа күнтэн ураты күннэргэ испиири атыылааһыны бобулуннна.

Ханнык да маҕаһыынарга саастарын ситэ илик оҕолорго испиири, арыгыны атыылааһын ууратылынна.

Бары эргиэн лавкаларыгар, маҕаһыыннарга, остолобуйга испиири атыылааһыҥҥа райсовет исполкома олохтообут былаанын кытаанахтык тутуһалларыгар сорудахтанна.

От хомуурдар бэлэмнэнэбит

СОЛОҔООН. (телеграмманан) «Эйик» колхоз от хомуурдар бэлэмнэнии үлэни тэрээһиннээхтик саҕалаата. 200 гектар ходуһа сирин сыыһын ыраастаан, сэтиэнэҕин өртөөтө. 20 тонналаах сиилэс угуллар иннин бэлэмнээтэ.

От хомуурдар туттар инвентардары өрөмүөнээһин уонна саҥа оногоруу, үлэтэ ыытылла турар.

Колхоз сүөһүгэ аһылык бөҕө базатын тэрийэр сыалтан «Эйик» күөлү хорон, уутун сүүрдэн, ходуһаны кэҥэтии үлэтин ыытар.

МАҢНАЙГЫ ПАРОХОД КЭЛЛЭ

ДЬИЛИНДЭ. Саскылаахтан аһылык бородууктатын, промышленнай табаары тиэйбит «Передовой»—диэн маҥнайгы пароход кэллэ.

Дьилиндэ олохтоохторо пароходу улахан үөрүүнэн көрүстүлэр уонна кэлбит таһаҕаһы биэрэккэ таһыыга улахан өрө көтөҕүллүүлээхтик үлэлээтилэр.

Спортивнай күрэхтэһии түмүктэриттэн

Бэс ыйын 20 күнүгэр ороҥуон киниин спортивнай площадкатыгар чэнчэки атлетикаҕа уонна волейболга күрэхтэһиилэр буолан аастылар.

100—200—400—100 метэрэлэрдээх эстафетаҕа сборнай команда 1м. 50сек. кэлэн бастакы уонна ЫБСЛКС РК командата 1м. 58сек. кэлэн иккис миэстэни ылылар.

Кыргыттар уонна эр дьоннор 100м. сиргэ сүүрүүлэригэр П. Тимофеева, В. Дорофеев бастааннар үчүгэй эрчиллиилээхтэрин көрдөрдүлэр. В. Дорофеев 100м. сири 12,5сек. кэлэн ороҥуон урукку рекордун туһсарда. Үһүну уонна үрдүгү ойуулларга Н. Татаринов бастакы миэстэни ылла. Киниэ 5м. 47см. үһүну, 1м.60см. үрдүгү ойдо. Киниэ 12 туоска 37,50см. кылыйан бастакы итиэннэ В. Баишев 35м.50см. кылыйан үһүс миэстэни ылылар.

Сүүрүүгэ ороҥуон урукку чемпиона И. Николаев 400, 800 м. бастаата, онон чемпионун аатын илдьэ хаалары ситистэ.

Ю. Пшенников гранатаны 50м.80см. сиргэ быраҕан, күрэхтэһээччилэрин ырааҕынан хаалларда.

Мас тардыһыытыгар эдэр спортсмент Е. Андреев тардар маһын кимиэхэ да биэрбэккэ бастыҥ премияны ылбытын кэрэхсэххэ сөп. Туруулуга В. Ефимов бастаата.

Түөрт волейбольнай команда кыттыбытыттан бастакы миэстэни сборнай команда ылла. Спорт бары көрүҥнэригэр кыайбыт командаларга, бирдии дьоҥҥо харчынан премиялар бэриллиннилэр.

Спортивнай күрэхтэһиигэ сорох комсомольскай, профсоюзнай тэрилтэлэр мөлтөхтүк кытыннылар. Кинилэр оонньуур командаларын уонна бирдии дьоннорун эрдэ сүүмэрдээбэтэхтэр. Күрэхтэһиигэ сылдьар сорох табаарыстар ситэ сылдьыбакка дьиссиплиинэтэ суохтарын көрдөрдүлэр.

От ыйын 18 күнүгэр физкультурнай күнү тэрээһиннээхтик көрсөр иһин боруобаланар эрчиллиилэри билиҥҥэттэн оноруллуохтаахтар. Куоталаһыыга кыттар табаарыстар уонна командалар эрдэттэн сүүмэрдэниллиэхтээхтэр.

Н. Игнатьев
ЫБСЛКС РК секрэтара.

КОРРЕСПОНДЕНТ БУОЛУУ БОЧУОТТААХ ДЬЫАЛА

Советскай бэчээт үлэһиттэр кнэҥ маассаларыгар марксизм-ленинизм идеяларын пропагандалыыр. Коммунистическай партия политикатынан салайтаран, бэйэтин практическай үлэтин ыытарыгар кнэҥ авторскай активы түмэр, бэйэтин страницаларыгар маассаны бпҥирэтэр олохха улахан суолталаах боппуруостары көтөҕөр, мөлүйүөнүнэн үлэлээн интиллээччиләри кытта кнэҥ сибээһи тутар.

Бпҥиги орөйуоннай хаҥыаныт сүрүн соругунан партия XIX съеһэ, ССКП КК баланан ыйдааты уонна олуньу-кулун тутар ыйдааты пленумнара, ону кытта партия уонна правительство кэпнэкэ уураахтарынан туруоруллубут соруктарын толорууну тиҥиги быспакка сырдатыы буолар. Маныаха бастыҥ көмөлөһөччүлэринэн корреспонденнар буоллаллар.

Корреспондент диэн общественнай өй-санаа командирa. Кини бэйэтин үлэтигэр, олоҕордьаһаҕар бастыҥ кини, производство чулуу үлэһитэ, активнай общественник буолуохтаах. Партия уонна правительство политикатын олохха киллэрэр ҥпин дьулуурдаах охсуһаччы, итинник үрдүк морааллан итиэннэ политическай хаачыстыбалаах бастыҥ үлэһит бэчээтинэн тыл этиитэ, ыҥырыыта, критиклата нэһиллиэҥнэ ортотугар ордук ытыктанар, улахан сабыдыаллаах, бпҥирэбиллээх.

Советскай бэчээт корреспонденын эккирэтин уонна кинилэр критикаларын аахсыбат буолуу советскай обществаҕа кытаанахтык сэмэлэнэр. Кинилэр хаҥыаттар агеннарынан, көрөр харахтарынан, истэр кулгаахтарынан буолаллар. Колхозтаахтар, колхозтар, учреждениялар үлэһиттэрин итэҕэстэрин харсы суох арыйаллар. Бу алларатан критика бпир дьэҥнинаах формата.

Корреспонденнар диэн үлэ итэҕэстэрин кыраҕытык көрөн кинилэрга сөптөөх критиканы биэрэн, көннөрөр суоллары ыйаччылар. Кинилэр кимтэн да, ким да солотуттан чаҕыйбат, кимиэхэ да, ханнык да итэҕэскэ эйэлэспэт дьоннор буолуохтаахтар.

Корреспондент критиката бпҥиги үлэбитин туһсарар, партия, правительство уураахтарын толорууга үлэһиттэри түмэр, салайар органнары бөҕөргөтөр, кинилэр авторитеттарын үрдэтэр, бпҥиги кадрдарбытын ииттэр. Ол ҥпин партия хаҥыаты критика уонна бэйэни критикаланыы трибунатынан ааттыыр.

Бэчээт критиканан эрэ дьарыктаныахтаах диэн буолбатах. Производства ханнык баҕарар салааларыгар бастыҥнар опыттарын үөрэтии, түмүү, тарҕатыы, хаалан ҥпээччиләри бастыҥнар таһымнарыгар тириэрдэ көтөҕүү—бэчээт сүрүн соруга. Ити уустук соругу толорууга корреспонденнар сүрүн суолталаахтар. Кинилэр мыйдыр, туугу барытын кичэллээхтик кэтээн көрөр, тахсар событиеларга сөптөөх сыананы биэрэр, үрдүк политическай сэргэхтээх дьоннор.

Бпҥиги орөйуоммутугар производства бастыҥнара аҕыйаҕа суохтар. Саганы айаччылар, үлэни үчүгэйдик тэриҥэччиләр, үлэ оногуумтуотун үрдэтээччиләр бааллар. Ити дьоннөр опыттарын корреспонденнар үөрэтэр, түмэр уонна бүтүн маасса, народ туһатыгар туруорар соруктаахтар. Ол ҥпин корреспонденнар үлэһиттэр куоталаһыыларын, саганы айыыларын, үлэ оногуумтуотун үрдэтэр ҥпин охсуһуулларын сурулуохтаахтар. Үлэ араас көрүнэрин, хаһаайыстыбаннай, советскай, партийнай тэриллэлэр үлэлэрин кнэҥник хабан суруйбут заметкаларынан редакцияны кытта тиҥиги быспакка сибээстэһиэхтээхтэр. Оччоҕо эрэ бпҥиги хаҥыаныт бастыҥ опыты тарҕатар, түмэр, итэҕэстэри туоратар дьоҕурдаах буоларын ситиһиэхпит.

Бпҥиги хаҥыаныт саҥа тахсан эрэр, онон кини корреспонденнара опыта суохтар, эдэрдэр. Киирэр корреспонденциялартан көрдоххө бастыҥ үлэһиттэр туһаларынан суруйуу олох суоҕун тэҥэ. Критика сытыыта суох, итэҕэстэри анализтаан ыйбаттар, үрдүттэн этэн ҥпэн эппэккэ хааллалар. Үлэ туохтан хаалбыт эбэтэр кыайбыт сүрүн бирдиннэлэрэ туохха сытарын чуолаан ыйбаттар. Оногор критикаларыттан бэйэлэрэ «куттаналлар» ол ҥпин «истибит», «көрбүт», «критик» эҥин диэн хаҥыат практикатыгар туттуллубат псевдонимы ыльыналлар.

Бпҥиги хаҥыаныт редакцията дьаһал ыларга 7 корреспонденциялары советскай, партийнай уонна хаһаайыстыбаннай тэриллэлэргэ ыыныта. Бу тэриллэлэр ити сигналларга эппиэттэрэ да, приветтэрэ да суох. Ити быһыыны корреспонденскай сигналларга дуулаата суох сыҥыаннаҥыыттан атыннык сыаналыахха саҕаммат.

ССКП КК бастакы секретара Н. С. Хрущев редактордар уонна уобаластардааҕы, кыраайдардааҕы, республикалардааҕы хаҥыаттар тыа хаһаайыстыбатын отделларын сэбиэдиссэйдэрин сүбэ мунньахтарыгар «Бэчээт бу партия саамай ыраах тэбэр идейнэй оружиета буолар. Бпҥиги хаҥыаттарбытыгар, сурунааллар бытыгар хас эмэ тыһыынчанан километр сиргэ сыалга таба түһэр матырыйааллары булар буоллаххытына, бпҥиги улуу дойдубут бары мунньуктарыгар итэҕэстэри арыйыахпыт. Онон бэчээти ким ситэ сыаналаабат ол бпҥиги күүспүтүн мөлтөтөр» —диэн эппитэ.

Д. Жирков.

Куолутугар сыҥыаннаҥыыны ууратыахха

ӨЛӨӨН. Райпо коллективыгар (правление председателэ т. Соломонов, маҥнайгы сүһүөх партийнай тэриллэ секретара т. Иванов, идэлээх союз райкома Христофоров) социалистическай куоталаҥыыга аахайымтыата суох сыҥыаннаҥаллар.

Орөйуон бастыҥ продавецтара т.т. Софронов Н. С., Алексеева А. П. ССРС Верховнай Советын быыбарын күнүн кэрэ производственнай бэлэхтэрдээх көрсөр ҥпин орөйуон бары продавецтарын ыҥырбыттара. Бу кэрэ бачыымы дьиҥнээхтик өйөөһүн тэриллибэтэ. Куоталаҥыы хаамыытын кэмиттэн-кэмигэр бөрөбөркэлээн маасса билиитигэр тиэрдиллибэтэ. Ол түмүгэр социалистическай куоталаҥыы производственнай былааны толоруу төһүүтүнэн буолуута ситиҥиллибэтэ.

Оттон II кыбартаалга икки эрэ киһи эбэһээтэлистибэ ылыммыт. Бу эбэһээтэлистибэлэр куолутугар эрэ ылыллыбыттар. Ол көстөр «Коммунизм» колхоз магазинын продавеһа т. Евстафьева ылыммыт эбэһээтэлистибэтиттэн. т. Евстафьева II кыбартаалга ылыммыт эбэһээтэлистибэтигэр суруйар: «ССРС Верховнай Советын быыбарын көрсө, табаар эргиирин былааныын 105 бырыһ. толорорго» диэн. Оттон быыбар 1954 с. маҥнайгы кыбартаалыгар буолан аастыын ким барыта биэр.

Идэлээх сэюз райкома таб. Христофоров итинник эбэһээтэлистибэни көннөттөрөрүн онугар «II кварталга т. Евстафьева куоталаҥыыга киирсэн турар» диэн ааратардыыр.

Социалистическай куоталаҥыыны ситэ сыанналаабат быһыыны сибээс орөйуоннааҕы хонтуоратын коллективыгар (начальник таб. Постников, местком предс. таб. Николаев) эмиэ көрүөххэ сөп. Ааспыт 1953 с. бу коллектив социалистическай куоталаҥыыга киирсэн куһаҕана суох түмүктэри ситиспитэ. Коллектив 11 үлэһиттэрэ үчүгэй үлэлэрин ҥпин биириэмийэ ылбыттара. 4 киһи намыһах разрядтан үрдүкү разрядка тахсыылара ситиҥиллибитэ. Хомойуох ҥпин итиччүгэй ситиҥиилэри быйыл чинэтиллибэтэх. Социалистическайдыы куоталаҥыыны салгыы тэнитиллибэтэх.

Кэлэр өттүгэр райпо, сибээс хонтуоратын салайаачылара социалистическайдыы куоталаҥыыга куолутугар сыҥыаннаҥыылары ууратыахтаахтар.

Н. Григорьев,
Т. Петрова,
«Сардаҥа» хаҥыат рейдэвай бригээдэтин членнэрэ.

КИНОНУ КӨРДӨРҮҮНҮ ТУҺСАРЫАХХА

ӨЛӨӨН («Сардаҥа» көрр). Бпҥиги партийбыт пропагандистэскай уонна агитационнай үлэтин бпир дьэҥнинаах средстватынан уонна үлэһиттэри интин дьыалатыгар оруудьтынан кино буолар.

Бпҥиги орөйуоммутугар бпир киностационар, үс кинопередвижкалар бааллар. Ол гынан баран кинилэр билигин көрдөбүлгэ ырааҕынан эппиэттээбэттик үлэлиллэр.

Сухана нэһилиэгэр билигин үлэлии турар кинопередвижка (механик т. Семенов) быйыл саас букатын күһаҕаннык үлэлээтэ.

Орөйуон кинининээҕи киностационар (механик т. Баишев) үлэтин өссө да ситэ туһсарбата. Билигин да үлэлии туран мотуор тохтоон хаалыыта, арыт кино саҥата ҥпиллибэт буолар түбэлтэтэ тахсар.

16 саастарын туола илик оҕолор киэһээҥҥи сеанска сылдьыбаттарын туһунан баланыаньа тутуһуллубат. Кыра оҕолор улахан дьон көрөр сеанстарыгар сылдьаллар. Ардыгар манна оҕолор айдааран, ытаан кино көрөөччүлэри хаһайдиллэр. Оҕолорго бэйэлэригэр анаан кинону көрдөрүү сэдэхтик тэриллэр.

Кэлэр өттүгэр ити итэҕэстэри туоратан, кинону көрдөрүүнү туһсарыахха.

ОПЫТЫ АТАСТАҺЫЫ

Хайдах ынахтан элбэх үүтү ылыахха сөбүй?

Ынахтан элбэх үүтү ылыы ынаҕы көрүүттэн-харайыыттан тутулуктаах. Ол туһунан Таатта орөйуонунааҕы Ленин аатынан колхоз бастыҥ ыанньыксыта Мария Дмитриевна Кангаласова опыта бэрт үчүгэйдик туоһулуур.

таб. Кангаласова ыанньыксытынан үлэлээбитэ быйыл үһүс сыла буолбут. Кини ити кэм ҥпигэр ынахтан элбэх үүтү ылыы үтүө холобурдарын көрдөрбүт. Кини барыта 14 ынаҕы көрөр. Хас бирдии ынахтан 1951 сылга 1450 литр үүтү, 1952 с. 1616 литр үүтү, оттон 1953 с. 1700 литр үүтү ыан ылбыт. Ааспыт сыл 14 ынахтан 14 ыырэйи ситэн колхоһугар туттарбыт.

таб. Кангаласова ынахтан үүтү ылыыны сыл ахсын үрдэтэрин сүрүн усулуобуйатынан ынахтарын көрүүтүн улам туһсаран ҥпитэ буолар.

таб. Кангаласова ыр ынахтара колхоз племеннай фермаҕа туралларын. Бу фермаҕа үлэлиир ыанньыксыттар, ньирэй көрөөччүлэр ферма ис да, тас да өттүн үчүгэйдик ыраастыыллар. Хотон ҥпэ сырдык, ичигэс буолар. Ынахтар турар сирдэрэ холку, хас бирдии сүөһү анал турар миэстэлээх.

Эрдэ саптарыллыбыт ынах эрдэ төрөөн, үһүннүк ыатар, элбэх үүтү биэрэр. Ол ҥпин Мария Дмитриевна ынах төрүүрүн кытта 20 - 30 хонноот саптарар.

Мария Дмитриевна сайын ынахтарын үчүгэй мэччирэгинэн хааччыйар. Сайын күнүгэ түөртэ күн ахсын бир бириэмэҕэ ыыр. Куйаас күн ынаҕы ыан иннинэ хотоҥҥо киллэрэн сөрүүкэтэр, «оччоҕо ынах түргэнник иэтэр уонна элбэх үүтү биэрэр» диир.

Кыһын ынахтарын куруутун хотоҥҥо аһатар. Отторун кыра-кыратык, сүөһү хотууллаабат гына, күнүгэ түөртэ ууран биэрэр. Ону таһынан, хас ынах ахсын күнүгэ ортотунан 8 кг. силэһи, 8 кг. хортуоннуйу, 50 грамм холобурдаах туһу биэрэр.

Ыанньыксыт ыыр ынахтарын хас бирдиилэрин сигилитин, туох аһылыгы таптыырын үөрэтэн билэрэ улахан наадалаах. Кыах баар буоллаҕына сүөһү сөбүлүүр аһылыгын хото биэрэр, сөбүлээбэт аһылыгын сыҥалаабат ордук. Оттон арыт ынах аһыыра-сиирэ мөлтөөн хаалааччы. Оннук түбэлтэҕэ, Мария Дмитриевна ынахха туһу элбэхтик сиэтэр. Ол сүөһү тото-хана аһыырыгар көмөлөһөр.

Ынахтары көрүүнү - харайыыны уларыйтакка бирдик көрүү үчүгэй. Ол ҥпин таб. Кангаласова ынахтарын көрүүтүн уларыйтакка бирдик көрөрго-харайарга кыһаллар. Холобур, кини бастакы ыыр ынаҕын куруутун бастаан ыыр. Ынахтара онно үөрэнэн, хаана ынах кэпиттэн ыаналларын билэллэр.

Ыанар ынах сиҥиэн кэмиттэн кэмигэр массажтыыр, ити ынах сиҥиэ сайдарыгар, үүтэ элбиригэр көмөлөһөр. Оттон ынах сиҥиэн, эмиийин ыраастык туттахха үүтэ ыраас буолар уонна эмиийэ, сиҥиэ ыалдьыбат.

т. Кангаласова билигин 1954 сылга үүтү ылыыны, ааспыт сылга тэҥнээтэххэ үрдэтэн, хас бирдии ынахтан 1800 литр үүтү ыларга эбэһээтэлистибэ ылынан үлэлиир.

РЕДАКЦИЯТТАН: таб. **Кангаласова бу опытын орөйуон бары ыанньыксыттарыгар үөрэтиини наадалааҕынан аҕабыт.**

БИҺИГИ СУРУЙУУБУТУНАН

„Билигин да Багачанов бачаачайдыыр“

Итинник заголовкалаах Д.С-в корреспонденцията «Сардаҥа» хаҥыат 3№-гэр 1954с. бэс ыйын 4 күнүгэр бэчээттэммитэ. Бу корреспонденцияҕа ыйыллыбыт фактар толору кырдьыктаахтара силиэстийэнэн бигэргэтилиннэ.

Багачанов Е. Г. Советскай эргиэн быраабылатын кэспитин ҥпин РСФСР УК 105 ст. маҥнайгы чааһынан эппиэккэтардылынна уонна дьыалата народнай суут көрүүтүгэр бэрилиннэ-диэн орөйуоннай прокурор э. т. мл. юрист Андросов биллэрдэ.

Редактор э. б. т.
Г. М. СЕМЕНОВ

МЛ—06867 Өлөөн орөйуоннааҕы типографията. Заказ № 6. Тахсар ахсаана 400